

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/318

Sayı : 72079556-610- 358
Konu : Soru Önergesi (7/318)

25.07.2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 23.06.2023 tarihli ve 1237924 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Artvin Milletvekili Sayın Uğur BAYRAKTUTAN tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/318 Esas Numaralı yazılı soru önergesine, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevabi yazımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ
Bakan

Ek: Cevap Metni (4 sayfa)

**Artvin Milletvekili Sayın Uğur BAYRAKTUTAN'a Ait 7/318 Esas Numaralı Yazılı Soru
Önergesine İlişkin Cevap Metni**

Bakanlığımızca Sosyal Yardımlaşma Dayanışma (SYD) Vakıfları aracılığıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza yönelik olarak başta 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu olmak üzere 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ve diğer mevzuat hükümleri doğrultusunda 50'den fazla sosyal yardım programı yürütülmektedir. Yürütülmekte olan sosyal yardım programları düzenli ve süreli nitelikte olmak üzere aile yardımları, barınma ve gıda yardımları, engelli yaşlı yardımları, sağlık yardımları, eğitim yardımları ve proje destekleri olarak sınıflandırılmaktadır.

2022 sayılı Kanun kapsamındaki engelli ve yaşlı aylık tutarları ile ilgili olarak; aylık tutarları Anayasanın 65 nci maddesi çerçevesinde malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde belirlenmektedir. 2022 sayılı Kanun kapsamındaki yaşlı ve engelli aylıklarının aylık tutarları, Kanunda belirtilen gösterge rakamı ile memur maaş katsayısının çarpımından bulunacak tutara 5454 sayılı Kanuna göre % 5 ya da % 4 ek ödeme eklenerek belirlenmektedir. Bu çerçevede memur maaşlarındaki artışlar aynen yaşlı ve engelli aylıklarına da yansıtılmaktadır.

Diğer taraftan yaşlı ve engelli aylıkları 2002 yılında 24 TL iken, hâlihazırda yaşlı aylığı 1.997,70-TL'ye, %40-69 arası engelli aylığı 1.594,70-TL'ye, %70 ve üzeri engelli aylığı 2.392,05-TL'ye yükseltilmiştir.

2022 sayılı Kanun kapsamındaki yaşlı ve engelli aylık tutarları, 2022 sayılı Kanun, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve memur aylık katsayısına göre belirlenmektedir. 2022 sayılı Kanun kapsamındaki yaşlı ve engelli aylıklarından faydalananlara bayram ikramiyesi ödenmesi ile ilgili Kanun değişikliği gerekmekte olup bu konuda yetki Türkiye Büyük Millet Meclisimize aittir.

Öte yandan, Bakanlığımız kapsayıcı, eşitlikçi ve sürdürülebilir hizmetler ile eğitimden sağlığa, bakımdan erişilebilirliğe, ekonomiden sosyal hayata her alanda engelli bireylere yönelik politika ve hizmetler geliştirilmekte ve uygulamaktadır. Engelli bireylerin ve ailelerinin ihtiyaçlarının çeşitliliği, özgünlüğü ve farklılığı göz önünde bulundurulmakta, hayat standartlarını yükseltmeye dönük çalışmalarımız ise aralıksız devam etmektedir.

Ülkemizde engelli kişilerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını temin ve teşvik etmek üzere alınması gereken tedbirler politika düzeyinde benimsenmiştir. Engellilik konusunun tüm politika alanlarında gözetilerek, hak temelli bir yaklaşımla kurgulanması ve engelli bireylerin karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması ülkemizin engellilik politikasının esasını oluşturmaktadır. Engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını öngören Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) ülkemiz tarafından 2009 yılında onaylanmış ve Sözleşmeye Ek İhtiyari protokol ise 2015 yılında onaylanmıştır. EHİS'in ülkemiz tarafından onaylanması ayrımcılık mevzuatının geliştirilmesi için önemli bir adım olmuştur. 2015 yılında ise, Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol onaylanarak engelli bireyler açısından BM Engelli Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru yolu açılmıştır.

Ayrıca, ilk defa 2005 yılında yayımlanan ve engellilik alanında çerçeve niteliği taşıyan "Engelliler Hakkında Kanun" sayesinde sağlık, eğitim, istihdam, sosyal yardımlar, bakım

hizmeti ve tüm haklar açısından kilit öneme sahip olan erişilebilirlik gibi engellilik konusundaki temel hak alanlarında yaklaşık 1.500 maddelik Engelliler Hukuku oluşmuştur.

Bugüne kadar kaydedilen gelişmeleri bir adım daha ileriye taşıyacak ve 2030'a kadar tüm politika ve hizmetlerde engellilik açısından yol haritası olacak, engellilerin eşit vatandaşlar olarak potansiyellerini gerçekleştirebildikleri içermeci bir toplum vizyonu ile hazırlanan "2030 Engelsiz Vizyon Belgesi" Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından 3 Aralık 2021'de ilan edilmiştir.

Engelsiz Vizyon Belgesi ile belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak 2023-2025 yılları arasında yürütülecek faaliyetlerin oluşturulması amacıyla Bakanlığımız koordinasyonunda katılımcı bir anlayışla hazırlanan ilk Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ise 3 Şubat 2023 tarihli ve 32093 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2023/4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yayımlanmıştır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin 2023-2025 yılları arasındaki uygulama aracı olan ilk "Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı" 2 Aralık 2022'de kamuoyu ile paylaşılmıştır. Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın tüm taraflarca hassasiyetle uygulanmasına ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ise 2 Şubat 2023 tarihli ve 32092 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile tüm alanlarda güçlü koordinasyon, çok taraflı iş birliği ve engelli bireyleri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile engelliliği anaakımlaştıran ve engelli bireylerin engellilikten kaynaklı ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran 31 hedefe yönelik 107 eylem alanı kapsamında 316 faaliyet hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Buna ek olarak; engelli bireylerin haklarının korunması, geliştirilmesi ve güçlendirilmesine ilişkin konularda mevzuat çalışmaları yapmak, hak ihlalleri durumlarında alınabilecek önlemlere ilişkin tavsiyelerde bulunmak, konuya ilişkin strateji belgesi ve eylem planları hazırlamak ve hazırlananlara ilişkin görüş bildirmek, engelli hakları konusunda kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla 2021/23 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi doğrultusunda "Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu" (Kurul) oluşturulmuştur.

Öte yandan, çalışma hayatı, herkes için olduğu gibi engelli bireyler açısından da toplumsal yaşamda yer almanın en temel araçlarından biridir. Engelli bireylerin istihdam edilmesinde kota yöntemi ana yöntem olarak uygulanmakta olup, bu yönteme ek olarak istihdam modellerini çeşitlendirmek üzere çalışmalar devam etmektedir.

Ülkemizde engelli memur istihdamı 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 53'üncü maddesi kapsamında yapılmaktadır. Bu maddeye göre kamu kurum ve kuruluşları 657 sayılı Kanun kapsamında çalıştırdıkları memur kadrolarından taşra teşkilatları da dâhil (yurt dışı kadroları hariç) toplam dolu kadrolarının %3'ü oranında engelli memur çalıştırmak zorundadır. Kamu kurum ve kuruluşları yasal yükümlülüğe ve ihtiyaçlarına göre engelli memur talebinde bulunmakta olup bu talepler EKPSS ile karşılanmaktadır.

2002 yılında memur olarak çalışan engelli birey sayısı 5.777 iken, 2012 yılında dünyada ilk kez uygulamaya koyulan ayrı ve merkezi bir sınav olan EKPSS sayesinde bu sayı 2023 yılı Mayıs ayı itibarıyla yaklaşık 68.000'e ulaşmıştır.

Bakanlığımız tarafından 2015 yılında "Kamuda Engelli İstihdamının Analizi" araştırması yapılmıştır. Yapılan araştırma ile sadece yardımcı hizmetler kadrosunda yer alan engelli memurların değil tüm engelli memurların çalışma ortamında karşılaştıkları güçlükleri, bulundukları kadroda sorumluluklarını yerine getirmede verimliliklerini olumlu veya olumsuz

yönde etkileyen etmenleri kapsayan veriler toplamış ve bu veriler ışığında konunun mevzuat ve uygulama açısından incelenmesi yapılmıştır.

Açık iş gücü piyasasında istihdamı zor olan engelli bireylerin istihdamını sağlamak üzere ise korumalı iş yeri modeli uygulanmakta ve bu kapsamda korumalı iş yerleri devlet tarafından desteklenmektedir. Bunlara ek olarak engellilerin mesleki niteliklerini arttırmak için aktif işgücü programları yürütülmektedir. 2014 yılından bu yana engelli bireylere, işlerini kurmaları için hibe desteği verilmektedir.

Diğer taraftan, engelli bireylere yönelik hizmetler; evde bakım yardımı, sosyal yardım, gündüz bakım merkezleri, geçici misafir bakım, umut evleri gibi toplum temelli hizmetlerle çeşitlendirilerek birey odaklı hizmet anlayışı geliştirilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır.

Engelli bireylere yönelik bakım hizmetlerinde temel bakış açısı; engellilerin ailelerinin yanında, sosyal çevrelerinden ayrılmadan bakımına öncelik vermektir. Bununla birlikte; evde bakımı mümkün olmayan engellilere kurum bakımı seçeneği de sunulmaktadır.

Aile odaklı ve bütünleşik bir bakım modeli olan ve 2006 yılında uygulanmaya başlanan evde bakım yardımı uygulamasından yararlanmak için haneye giren her türlü gelir toplamının kişi başına asgari ücretin 2/3' ünden az olması (2023 Ocak ayı itibarıyla 5.721,20 TL) ve engelli bireyin aldığı sağlık raporu sonucuna göre ağır engelli/ tam bağımlı olduğunu belgelendirmesi gerekmektedir. Bu şartları taşıyan engelli birey ve bakım veren kişi ikamet ettikleri hanede ziyaret edildikten ve yaşadıkları koşullar değerlendirildikten sonra ihtiyaçların sağlıklı şekilde karşılanabileceği kanaati olduğu takdirde yardımdan yararlanmaktadırlar.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa dayalı olarak yürütülen bu uygulama kapsamında evde ağır engelli/ tam bağımlı durumdaki engellisine bakmak isteyen yakınları ve akrabaları ekonomik olarak desteklenmekte ve yanı sıra sunulan psikososyal destek sayesinde toplumla bütünleşmeleri sağlanmaktadır.

Öte yandan, engelli bireylerin tüm hak ve hizmetlere erişimi açısından kilit bir işleve sahip olan erişilebilirliğin sağlanması ülkemiz için temel öncelik alanlarından biridir. Ulusal düzeyde erişilebilirlik konusunda önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının da dâhil olduğu, illerde valilikler bünyesinde kurulan Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları ile erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesi için bir mekanizma kurulmuştur.

Bakanlığımızca tüm Bakanlıklara ve ilgili kurumlara her yıl bütçe hazırlık döneminde "Erişilebilirlik Ödeneğine Yer Verilmesi"yle ilgili hatırlatma yazısı gönderilmektedir. Talebimiz üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından erişilebilirlik ile ilgili harcamalarının izlenebilmesi için Program Bütçede "Engellilerin Ekonomik ve Sosyal Hayata Katılımı" alt programının "Engellilerin Erişilebilirliğinin Sağlanması" faaliyeti açılmıştır.

Bu kapsamda, Bakanlığımız tarafından Ulaşılabilirlik/Erişilebilirlik Destek Projeleri (UDEP/ERDEP) ile örnek uygulamalar yapılarak, erişilebilirliğin kentin tamamına ve diğer kentlere yaygınlaştırılması ile aynı zamanda erişilebilirlik konusunda farkındalık sağlanması amaçlanmıştır.

Binaların, erişilebilir hale getirilebilmesi için yapılması gerekenlerin rapor olarak temin edilmesini sağlayacak ve erişilebilirlik belgesi alınmasını teşvik edecek bir formül olan Erişilebilirlik Değerlendirme Modülü (ERDEM) kullanıma açılmıştır.

Kentlerimizi yapılandıran Belediyelerin erişilebilirlik standartlarını eksiksiz olarak uygulamalarına destek olmak ve sahada yaşanan sorunlara çözüm bulunması hedefiyle

“Erişilebilirlik Atölyeleri”; “Kaldırımlar”, “Yaya Geçitleri” ve “Duraklar” başlıklarında toplam 50 adet atölye yapılmıştır.

Ayrıca, 2013 yılında hayata geçirilen ücretsiz seyahat uygulaması ile şehir içinde karayolu, denizyolu ve demiryolu araçlarından engelli ve yaşlı bireyler ücretsiz yararlanmaktadır. 2015 yılında bu uygulamanın kapsamı özel halk otobüsleri ve deniz ulaşım araçlarını kapsayacak şekilde genişletilmiş, bu araçlara belediyeler aracılığıyla gelir desteği ödemesi başlatılmıştır. Söz konusu gelir desteği ödemesi Bakanlığımız tarafından sürdürülmektedir.

Sözel dili kullanamayan ve iletişim dili olarak işaret dilini tercih eden işitme engelli bireylerin eğitim, sosyal hayata katılım, çalışma hayatı, çevre ile etkileşim, yasal hakları öğrenme ve bunları kullanma, kamu hizmetlerinden yararlanma vb. süreçlerinde yaşadığı iletişim, hizmete ve bilgiye erişim sorunlarının çözümü kapsamında AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi hayata geçirilmiştir. 81 il kapsamında bütün il, ilçe, köy ve beldelerde yaşayan sağır ve/veya işitme kayıplı bireyler, kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili iş ve işlemlerinde; sosyal hayata erişimde, günlük hayatında ihtiyaç duyduğu her an ve durumda merkezde bulunan Türk İşaret Dili tercümanlarına erişim sağlayarak 7/24 iletişim ihtiyacını çözebilmektedir. Merkezimiz sadece işiten bireye erişmek isteyen sağır vatandaşlarımız için değil eşzamanlı olarak işitme kayıplı bireyle iletişim kurmak isteyen işveren, ev sahibi, öğretmen, aile büyüğü vb. her bireyin kullanımına açıktır. Mart 2022’den itibaren Bakanlığımız internet sayfası üzerinden web uygulaması yoluyla hizmet vermeye başlayan çağrı merkezimize akıllı telefonlara indirilen Ailem uygulaması üzerinde de vatandaşlarımız kolaylıkla ulaşabilmektedir. Pilot uygulaması başarıyla tamamlanan projemizin 23 Eylül 2023 tarihinde lansmanı yapılacaktır.

Soru önergesinde yer alan diğer konular, Bakanlığımız görev ve faaliyet alanında olmadığından değerlendirilememiştir.